

Folket, bedre kan føre det høirosteede Ord end Fleertallet, stærkere kan udraabe sit Nei. Jeg tør derfor ikke sige eller paastaae, at det var Folket i det Hele, der i 1848 yttrede et bestemt Haab eller Mening om hvad Fremtiden helst maatte bringe; det var kun et saare lidet Mindretal, hvortil jeg ogsaa hørte. Ja! Dengang Nationalitetsideerne kom frem og gjorde sig gjældende, havde jeg det Haab, at de skulde kunne realiseres, og da stod jeg sammen og var med den Deel af Folket, som haabede, at vi dog engang skulde komme ud af og faae en Ende paa vort Forhold til Holsteen og alt det tydske Silteri; men Enhver veed, hvorledes det er gaaet, Enhver veed, at vi ikke ere komne ud deraf, men at der, efter Tilstaaelser her paa Rigsdagen selv af forhenværende Ministre, endog under Martsministeriet var bestemt Tale om at holde og bevare Holsteen, og naar denne Politik er bleven fulgt af alle Ministerier, da anseer jeg det virkelig for en nødvendig Følge af Alt, hvad der er skeet iforveien, at vi staae, som vi staae. Var der med Kraft blevet fulgt en anden Politik af de foregaaende Ministerier, da havde Sagen maaffee staaet anderledes. Det danske Folk eller den Deel af dette eller af hvilket som helst Folk, som i urolige Tider er sig bevidst, hvad det onsker, bliver ofte skuffet i sine Forventninger, og det danske Folk er ofte blevet skuffet (Hør!). Hele den danske Historie bærer Vidnesbyrd om de store Skuffelser, det har været underkastet, men det har faaet Kraft, og det har ogsaa faaet Lykke; det har faaet en færegen Lykke, en Lykke til at undgaae de Farer, som syntes at true, som syntes at ville overmande det. Jeg er, som jeg allerede før erklærede, langt fra af den Mening, at der er nogen særdeles Fare i de russiske Forbehold, men jeg er vis paa, at den samme Lykke, som jeg maa kalde den danske Lykke, ogsaa i den Henseende vil vaage over Danmark, den samme Lykke vil ogsaa engang bestinne os under gunstige Omstændigheder, naar vi blive ved at vækkes op, som vi fra Begyndelsen af Krigen ere blevne noget opvakte, blive ved at iagttage Forholdene saaledes, at vi under gunstige Omstændigheder kunne komme til at staae paa en renere Jord med vore Naboer Sønden

for os. Det er ikke paa Forstanden, det er ikke paa Politiken, jeg stoler i denne Henseende (Hør!); men det er paa Danmarks Lykke. Jeg kunde maaffee ogsaa sige, mine Herrer, at jeg stoler paa en almægtig Gud, og det er vist, at jeg gjør det; men dermed er jeg langt fra at mene, at denne Tillid er hver Mand's Sag til samme Tid; men jeg vil kun bekfende, at jeg stoler paa en virkelig almægtig Regent over hele Verden, som giver baade Lykke og Folkene Konger efter deres Hjerte (En Stemme: Konger!) — ja, ogsaa Konger — og jeg troer ikke, at Politikk og menneskelig Klogskab har saa Meget at gjøre i den Henseende, som den ofte indbilder sig. Jeg troer, at der ved al Politikk, al menneskelig Klogskab og alle menneskelige Beregninger er Noget, der nedslaaer store Anslag, Noget, der nedslaaer Alt, hvad der reiser sig af egen Klogt og menneskelig Gøvmød, og ophøier det, som holder sig ydmygt og lavt, og, hvis vi blot som et lille Folk kunde holde os ydmyge og lave, ja, hvis vi havde holdt os saaledes, og ikke været uretfærdige dengang, da Nationalitetsideerne begejstrede os (Hysen) — Jeg staaer ikke paa noget Theater! (G. Winther: Det er fra Tilhørerpladsen, der hyses!)

Formanden: Jeg maa bede om, at Tilhørerne afholde sig baade fra Bisfalds og fra Mishagshyttringer.

Sass: Jeg sagde forøvrigt, hvilket for en Deel kan tjene dem til Dplysning, der hysse, at vi begyndte paa at blive uretfærdige i vore Nationalitetsideer. Der var ikke et eneste Folk i Europa, som ikke blev uretfærdigt, derfor gif det dem galt, og det maa te gaae dem galt, fordi de vare uretfærdige. Det var ikke for deres egen Nationalitet, de kæmpede, men de søgte at undertrykke Andres, hver paa sin Viis. Vi begyndte ogsaa at blive uretfærdige, da vort Folk høirostet raadte ikke: „Slesvig indtil Dannevirke“, men „Danmark indtil Eideren“ (og saa „maaffee Holsteen og noget Mere med“); thi, vilde vi, efter Nationalitetsideen, befrie hver dansk Mand fra tydske Herredømme, da maatte vi og give hver tydske Mand fri for dansk Herredømme. Det gif os derfor skævt, om end ikke just i Krigen (thi vi fik jo kun Lov til at staae, naar Diplomaterne nikkede),